

Cite: Perehudova, T. V. (2022). Nadannia sotsialnoi dopomohy vnutrishno peremishchenym osobam za pryntsyptom sotsialno-trudovoi inkluzii [Social Assistance Provision to Displaced Persons on the Principle of Social and Labor Inclusion]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika - Demography and Social Economy*, 3 (49), 145-164. <https://doi.org/10.15407/dse2022.03.145>

<https://doi.org/10.15407/dse2022.03.145>

УДК 364 (477)

JEL Classification: E24, I38

Т. В. ПЕРЕГУДОВА, канд. екон. наук, старш. наук. співроб., доцент
Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
01011, Україна, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26
E-mail: ptv_tat@ukr.net
ORCID: 0000-0002-3093-6104

НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМ ОСОБАМ ЗА ПРИНЦИПОМ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ

Стаття присвячена питанню подальшої соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) на основі інституційного забезпечення зменшення рівня соціального відторгнення зазначеної категорії населення, що потребує удосконалення нормативно-правового регулювання їх соціального захисту шляхом посилення співпраці між такими інститутами, як Державна служба зайнятості України, Управління праці та соціального захисту населення. Подолання екстрактивного характеру національного ринку праці потребує активізації соціально-трудової інклюзії, яка відображає процес збільшення участі працездатних громадян, у т.ч. серед ВПО, в суспільно-корисній діяльності шляхом формування системи стимулювання реінтеграції на ринок праці та створення умов реалізації трудового потенціалу. У зв'язку з цим метою статті стало дослідження нормативно-правового забезпечення соціального захисту ВПО в Україні та запропоновано модель розрахунку соціальної допомоги працездатним ВПО за принципом соціально-трудової інклюзії. Для досягнення поставленої мети використано такі загальнонаукові та специфічні методи: теоретичного узагальнення, системний, діалектичний методи наукового пізнання у процесі визначення підходу до надання соціальної допомоги ВПО; історичного та логічного аналізу — при дослідженні систем соціального захисту; порівняльного аналізу, синтезу та узагальнення — в частині

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2022. Стаття опублікована за умовами відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

© Publisher PH «Akademperiodyka» of the NAS of Ukraine, 2022. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

дослідження практик соціальної підтримки населення щодо виходу на ринок праці; метод структурно-функціонального аналізу — для визначення напрямів інституціоналізації соціального захисту ВПО.

Визначено слабкі моменти порядку надання грошової допомоги працевдатним ВПО, як-от: штучне визначення розміру грошової допомоги; відсутність прив'язки розміру грошової допомоги до соціальних стандартів; відсутність залежності між розмірами ЄСВ, сплаченого працевдатними ВПО, заробітної плати та розміром грошової допомоги. На думку авторки, удосконалення надання соціальної допомоги працевдатним ВПО можливе за рахунок визначення двох складових: некомпенсаційної, яка прив'язана до прожиткового мінімуму, та компенсаційної, що прив'язана до розміру заробітної плати. Такий підхід стимулює до офіційної зайнятості та формує передумови розвитку соціального страхування в Україні.

Ключові слова: внутрішні переміщені особи, працевдатні особи, соціальна інтеграція, соціальний захист, соціальна адресна допомога, ефективність соціальних програм, соціально-трудова інклюзія.

Постановка проблеми та актуальність. Важливим питанням українського суспільства залишається соціальна інтеграція такої категорії населення, як внутрішньо переміщені особи (ВПО), що сформувалася в 2014 р. внаслідок військового конфлікту на Сході України. На сьогоднішній день масштаби ВПО значно збільшились через повномасштабну війну в Україні. За оцінками Міжнародної організації з міграції станом на 1 квітня 2022 р. налічувалося 7 138 715 ВПО, що становить 16 % загального населення. Проти березня 2022 р. їх чисельність збільшилась на 660 992 осіб. При оцінці соціальних виплат ВПО варто розуміти, що ця кількість осіб характеризує потік внутрішнього переміщення, а на офіційному обліку зареєстровано 2,8 млн людей, на виплату соціальної допомоги яким упродовж квітня було спрямовано більше 5,8 млрд грн, про що зазначила ексміністр соціальної політики України М. Лазебна (M. Lazebna) [1].

Продовження війни створює передумови того, що чисельність ВПО буде збільшуватися. З тих осіб, хто є потенційними ВПО, зазначають про такі перешкоди переміщення:

- їхати небезпечно — 16 %;
- не хочуть залишати на самоті членів сім'ї — 6 %;
- не знають, куди їхати — 3 %;
- не можуть поїхати через проблеми зі здоров'ям чи інвалідністю — 1 % [2, с. 1].

На виклики такого соціального явища, як внутрішнє переміщення в країні, сформувалися волонтерські рухи, посилили свою діяльність соціальні та інфраструктурні служби. Варто зазначити, що за роки військового конфлікту в Україні було сформовано інституційне середовище забезпечення прав і свобод ВПО з урахуванням керівних принципів ООН з питання переміщення осіб усередині країни [3]. З метою вирішення питання їх соціальної інтеграції в Україні ухвалено низку нормативно-правових до-

кументів, спрямованих на соціальну адаптацію та реінтеграцію, працевлаштування, поновлення соціальних виплат, пенсій; спрощено процедуру набуття статусу зареєстрованого безробітного; підвищення мобільності на ринку праці та стимулювання роботодавців щодо працевлаштування ВПО; забезпечення гарантій соціального захисту тощо. В той же час деякі аспекти їхнього соціального забезпечення залишаються недосконалими, що потребує подальшої роботи з розроблення заходів із їх соціальної адаптації та інтеграції.

Подальша соціалізація та подолання екстрактивного характеру національного ринку праці потребує активізації соціально-трудової інклюзії, яка відображає процес збільшення участі працездатних громадян, у т.ч. серед ВПО, в суспільно-корисній діяльності шляхом формування системи стимулювання реінтеграції на ринок праці та створення умов реалізації трудового потенціалу. З метою підвищення ефективності соціальної інтеграції ВПО та зменшення їхнього соціального відторгнення має удосконалитись нормативно-правове регулювання їх соціального захисту, особливо працездатних осіб, у бік посилення соціально-трудової інтеграції, що можливо шляхом збільшення залежності між соціальними внесками та соціальною допомогою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням соціальної адаптації ВПО присвячено праці таких науковців: В. Антонюк (V. Antoniuk), О. Балакірева (O. Balakireva), І. Козинець (I. Kozynets), О. Непомнящий (O. Nepomniashchyi), О. Прогнімак (O. Prohnyimak), М. Скрипниченко (M. Skrypnychenko), О. Снігова (O. Snihova), В. Устименко (V. Ustimenko) та ін. На вирішення житлової проблеми ВПО спрямовані публікації Л. Беззубко (L. Bezzubko) та Б. Беззубко (B. Bezzubko) [4]. Кількісній та якісній оцінці ресурсного та демовідтворювального потенціалів Донбасу, аналізу економічних передумов та розробці сценарних припущень трансформаційних змін у зайнятості населення присвячено наукову доповідь «Модернізація соціально-трудової сфери Донбасу: загрози та можливості», підготовлену колективом авторів: А. Антонюк (A. Antoniuk), В. Близнюк (V. Blyzniuk), Ю. Галустян (Yu. Halustian), Л. Гук (L. Huk), С. Жовнір (S. Zhovnir), Г. Монастирська (H. Monastyrska) та ін. [5]. Аналізу проблем надання допомоги ВПО в Україні та розробленню концептуальних підходів до створення комплексної моделі надання допомоги ВПО в Україні присвячено праці О. Непомнящого (O. Nepomniashchyi) [6]. З певною періодичністю питання соціального забезпечення ВПО та їхньої подальшої інтеграції висвітлюються в межах міжнародних конференцій та круглих столів. Відомими науковцями в цій дискусії стали Е. Лібанова (E. Libanova), О. Балакірева (O. Balakireva), У. Садова (U. Sadova), Є. Бершеда (E. Bersheda) та інші [7; 8].

Інформаційною базою інституційного забезпечення соціального захисту ВПО є нормативно-правові акти України, аналітичні матеріали та

інформаційні ресурси Міжнародної організації з міграції, Міністерства соціальної політики України, Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, Міністерства молоді та спорту України, Державної служби зайнятості України, Державної служби статистики України та різних громадських організацій.

Разом з тим важливим питанням залишається подальше удосконалення надання соціальної допомоги ВПО та порядок її розрахунку, особливо працездатним особам. Виходячи з твердження, що одним із критеріїв ефективності функціонування системи соціального захисту є те, наскільки вони забезпечують зниження рівня бідності та нерівності, і наскільки вони здатні передбачати залежність від соціальної допомоги та виходу зі стану бенефіціара [9, с. 20], було визначено **мету статті** — дослідити нормативно-правове забезпечення соціального захисту ВПО в Україні та запропонувати модель розрахунку соціальної допомоги працездатним ВПО за принципом соціально-трудової інклюзії.

Новизна. Запропоновано підхід до надання соціальної допомоги працездатним ВПО, який, на відміну від наявних, ґрунтується на системі компенсаційних (прив'язана до розміру заробітної плати) та некомпенсаційних виплат (прив'язана до розміру прожиткового мінімуму), структура яких змінюється з трудовим стажем та розміром заробітної плати у бік збільшення компенсаційних виплат, що дозволяє підтримувати набутий соціальний статус та посилити стимулювання працювати в умовах формальної зайнятості.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано такі загальнонаукові та специфічні методи: теоретичного узагальнення, системний, діалектичний методи наукового пізнання у процесі визначення підходу до надання соціальної допомоги ВПО; історичного та логічного аналізу — при дослідженні систем соціального захисту; порівняльного аналізу, синтезу та узагальнення — в частині дослідження практик соціальної підтримки населення щодо виходу на ринок праці; метод структурно-функціонального аналізу — для визначення напрямів інституціоналізації соціального захисту ВПО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід зауважити, що попри збільшення чисельності ВПО та обсягів фінансових виплат, соціальні зобов'язання перед населенням Міністерством соціальної політики та Урядом України виконуються відповідно до принципів правової соціальної держави. З метою соціальної адаптації та інтеграції в регіонах-реципієнтах особам, які надали прихисток ВПО, надається компенсація за тимчасове проживання ВПО у розмірі 14,77 грн за кожен людино-день (Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 р. № 333 «Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися у період воєнного стану») [10].

Продовжуючи розвиток напрямів наукового підходу щодо посилення соціально-трудової інклюзії, вважаємо за доцільне звернути увагу на аспекти, які б могли стати більш інклюзивними в системі соціального захисту працездатних ВПО. Вимушене переселення спричинило зменшення рівня доходів багатьох домогосподарств. Вирішення даного питання можливо через систему соціального захисту та інституту зайнятості. Розглядаючи соціально-трудову інклюзію як парадигму економічного розвитку, вбачаємо можливості удосконалення системи соціального захисту ВПО через посилення взаємозалежності між соціальними внесками та соціальним захистом. Підвищення рівня участі населення в робочій силі можливе шляхом удосконалення системи соціального захисту з посиленням страхового принципу з одночасним розвитком практик соціальної підтримки та посилення взаємодії між інститутами ринку праці, що відповідає сучасним соціальним імперативам у частині дотримання прав на працю та зайнятості, які активно обговорюються та пропагуються ПРООН, МОП, Всесвітнім економічним форумом, Європейською комісією, Міжнародним центром політики інклюзивного зростання, принципи яких впроваджуються в розвинених країнах світу.

Варто зазначити, що ВПО мають такі ж соціальні права та гарантії, як і інші громадяни України. Крім цього, вони мають додаткові гарантії зайнятості та соціального захисту, що регулюються Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [11]; Законом України «Про зайнятості населення» (стаття 24¹) [12] тощо. Діють особливі умови надання кредитів на житло, хоча тут і виникає багато питань (це буде предметом наших подальших публікацій). Залишається дискусійним питання щодо надання соціальної допомоги працездатним ВПО за страховим принципом із стимулюванням соціально-трудової інклюзії.

Займаючись питанням удосконалення соціальної політики та враховуючи особливості національного ринку праці, ознаками якого є опортуністична поведінка працездатного населення працездатного віку, наслідками чого стали стагнація, трудова вичерпність та спрямування на трудову діяльність у межах неформальної зайнятості [13], ми дійшли висновку, що вирішення означених питань частково можливе за рахунок удосконалення соціального захисту працездатного населення працездатного віку, в т.ч. працездатних ВПО, у напрямі посилення взаємозалежності між сплаченими обсягами ЄСВ, розміром заробітної плати та розміром соціальної грошової допомоги.

Щодо розміру грошової соціальної допомоги та умов її отримання, то тривалий час (з жовтня 2014 до березня 2022 р.) це питання регулювалося Постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 505 «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-

комунальних послуг» [14], яка наразі втратила чинність. Підставою для цього стало затвердження Постанови Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332 [15] «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» (див. табл. 1).

З наведеного видно, що допомога для осіб з інвалідністю була прив'язана до розміру прожиткового мінімуму. В той же час допомога дітям, пенсіонерам та працездатним особам такої прив'язки не мала. Розмір допомоги працездатним ВПО у розмірі 442 грн не змінювався з дня затвердження порядку її призначення попри те, що вони є платниками ЄСВ та мають право розраховувати на частину своїх внесків, опинившись у такому страховому випадку, як внутрішнє переміщення. Якщо звернути увагу на мету надання цієї допомоги (для покриття витрат на проживання, в т.ч. на оплату житлово-комунальних послуг), то виникало питання: чому допомога не була прив'язана до розміру тарифів на комунальні послуги, вартості оренди житла, ціни на які постійно підвищувалися протягом останніх років.

Відповідно до нової Постанови Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332, попри збільшення масштабів ВПО, розмір грошової допомоги було підвищено: діти — 3000 грн, особи з інвалідністю — 3000 грн, дорослі — 2000 грн, що соціально позитивно характеризує відповідальність Уряду перед населенням України. Як це відобразилося на обсягах фінансування соціальної допомоги ВПО, наведено в табл. 2.

Щодо фінансування: тривалий час не знаходилося ресурсів для підвищення розміру соціальної допомоги працездатним ВПО і він залишався на рівні 440 грн. Натомість в умовах війни, коли надходження до бюджету скоротилися, а чисельність ВПО збільшилася, виплати було збільшено.

Таблиця 1. Зміни розміру грошової допомоги ВПО

Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 505 (п. 3), втратила чинність	Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332, чинна
<ul style="list-style-type: none"> • для працездатних осіб — 442 грн; • для дітей та пенсіонерів — 1000 грн; • для осіб з інвалідністю I гр. — 2514,2 грн (130 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність [16]); • для осіб з інвалідністю II гр. — 2224,1 грн (115 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність); • для осіб з інвалідністю III гр. — 1934 грн (100 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність) 	<ul style="list-style-type: none"> • діти та особи з інвалідністю — 3000 грн; • дорослі — 2000 грн

Джерело: [14, 15].

На забезпечення соціального захисту ВПО спрямовано дію нормативно-правових актів: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 р. № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб»; Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження форми заяви про взяття на облік внутрішньо переміщених осіб» від 27.12.2016 р. № 1610; Постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 р. № 214 «Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану»; Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2022 р. № 363 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо виплат пенсії та грошової допомоги внутрішньо переміщеним особам та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України»; Постанова Кабінету Міністрів України від 16.04.2022 р. № 457 «Про підтримку окремих категорій населення, яке постраждало у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України» [19—23].

Аналіз норм надання соціальної допомоги ВПО, як чинних, так і тих, що втратили чинність, дає підстави стверджувати про наявність таких слабких моментів:

- штучне визначення розміру грошової допомоги;
- відсутність прив'язки розміру грошової допомоги працездатних ВПО до соціальних стандартів;
- відсутність залежності між тривалістю та розмірами ЄСВ, сплаченого працездатними ВПО, розміром заробітної плати та розміром грошової допомоги.

Підвищення розміру соціальних виплат ВПО є важливим гуманним кроком у системі вирівнювання доходів громадян для підтримки платоспроможного попиту та виживання в критичних умовах війни. Разом з тим виплати працездатним ВПО без умови зайнятості переводять цей вид соціальних виплат у статус безумовного базового доходу, що провокує утриманську поведінку і не стимулює до підтримки набутого соціально-трудового статусу. Соціально-економічний розвиток і підтримка економіки в умовах війни залежить від громадянської свідомості щодо участі у формуванні бюджету країни, забезпечуючи свій соціальний захист за принципом соціально-економічної демократії — працездатна особа є платником податків

Таблиця 2. Обсяги фінансування соціальної допомоги ВПО за 2015—2020 рр. та за квітень 2022 р.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Квітень 2022
Використано на надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам, млрд грн	3,3	3,2	2,8	2,9	2,96	3,0	5,2

Джерело: наведено за даними [17; 18].

та може розраховувати на соціальний захист за певного страхового випадку. Розуміння залежності між сплатою ЄСВ та розміром соціальної допомоги формує соціальну свідомість інфорсменту офіційної зайнятості.

Вивчення зарубіжного досвіду щодо соціальної допомоги ВПО показує орієнтацію на обґрунтування її розміру, а не визначення принципів фільтрації для її отримання, що досліджувалося нами у попередній публікації [24]. Тому запропонований авторський підхід є інноваційним у системі соціального захисту ВПО та орієнтується не тільки на аналіз розміру виплат, а на посилення залежності між соціально-трудовами внесками та соціальною допомогою.

На соціально-трудова адаптацію працездатних ВПО спрямовано Постанову Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 331 «Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсацій витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні», відповідно до якої за кожну працевлаштовану особу, за яку роботодавцем сплачується єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, на період воєнного часу та протягом 30 календарних днів після його скасування або припинення, надається компенсація у розмірі 6500 грн щомісяця [25]. Безумовно, такі дії сприяють збільшенню зайнятості з числа ВПО. Але для підвищення ефективності програм із повернення реципієнтів на ринок праці важливим є формування та розвиток програм виходу зі стану бенефіціара. Цей напрямок охоплює комплекс дій з удосконалення політики доходів, спрямованої на формування конкурентної заробітної плати, забезпечення продуктивної зайнятості, створення високопродуктивних робочих місць тощо.

Вивчення прогресивного європейського досвіду з питання соціального захисту показало важливість дії широкого спектра форм допомоги за умови працевлаштування, які вбудовані у системи некомпенсаційних (безоплатних) соціальних послуг. Це є характерним для таких країн: Австралія, Бельгія, Канада, Фінляндія, Франція, Німеччина, Ірландія, Японія, Нідерланди, Нова Зеландія, Велика Британія, США [9, с. 12].

Важливо відмітити, що одним із критеріїв ефективності системи соціального захисту населення працездатного віку є рівень реінтеграції до соціально-трудової діяльності, тобто висування вимоги перед бенефіціарями щодо активізації процесу соціально-трудового залучення. В Німеччині грошова допомога, як правило, тісно прив'язана до страхових внесків. Так, отримувачі допомоги зобов'язані приймати пропозиції роботи, за винятком, якщо вони звільнені від цього через вік, стан здоров'я та обов'язки по догляду за іншими членами родини. При відмові від активних дій у напрямі соціально-трудова інклюзії допомога може бути зменшена як мінімум на 25 відсотків. Соціально-трудова інклюзія відбувається на засадах

співпраці органів соціального забезпечення та служби зайнятості. Досвід Швеції ілюструє необхідність поєднання соціального захисту та політики на ринку праці у напрямі зменшення соціального утримання та стимулювання до соціально-трудової інклюзії [26, с. 25, 35].

Дослідження зарубіжного досвіду доводить, що соціально-трудова інклюзія можлива шляхом розвитку фінансових, адміністративних та інших практик підтримки зайнятості та виходу на ринок праці.

На нашу думку, доцільно розвивати превентивну політику мінімізації ризику соціально-трудової ексклюзії з реалізацією програм соціально-трудової інклюзії. Слід підтримувати членів домогосподарств працездатного віку щодо залучення до суспільно-корисної діяльності шляхом удосконалення системи соціального захисту населення, яка має полягати в посиленні взаємозалежності між соціальними внесками та системою соціального захисту. Враховуючи викладене вище, удосконалення надання соціальної допомоги працездатним ВПО можливе за рахунок:

- соціальна допомога має враховувати дві складові: некомпенсаційну, яка прив'язана до прожиткового мінімуму, та компенсаційну, яка прив'язана до розміру середньої заробітної плати особи за останні 6 місяців;
- мають бути виділені певні вікові групи, а саме: 15—29 років, 30—44 роки, 45 і більше років для встановлення інтервалів зміни обсягу нарахувань: некомпенсаційна складова зменшується протягом років, а компенсаційна, навпаки, — збільшується. Це обумовлено тим, що молодь ще не зробила значних внесків для формування достатнього розміру грошової допомоги, натомість з віком та трудовим стажем в умовах офіційної зайнятості соціальні внески накопичено в достатній кількості.

Пропозиції щодо удосконалення системи соціального захисту працездатних ВПО за принципом стимулювання соціально-трудової інклюзії та посилення залежності між соціальними внесками та соціальною допомогою наведено в табл. 3. Встановлення відсоткового співвідношення за компенсаційною та некомпенсаційною складовою є дискусійним питанням та може бути скореговане в процесі тристороннього соціального обговорення з урахуванням гуманітарних потреб, серед яких необхідність ліків, медичних послуг, одягу, харчових продуктів, засобів гігієни, житла тощо.

Слід зазначити, що запропоновані рекомендації відповідають одночасно принципам соціальних моделей Отто Бісмарка (жорсткий зв'язок між рівнем соціального захисту та обсягом соціальних внесків упродовж професійної діяльності, тобто дотримується страховий принцип, коли соціальні виплати — це, певною мірою, грошові накопичення — компенсаційна модель) і Вільяма Беверіджа (будь-яка людина, незалежно від приналежності до зайнятого населення, має право на соціальний захист — принцип національної солідарності — некомпенсаційна складова). Крім цього, формування системи соціального захисту для працездатних осіб за таким

підходом сприятиме додатковим надходженням до соціального фонду і матиме практичний сенс у мінімізації його дефіциту. Застосування запропонованого нами підходу сприяло б підвищенню трудової активності працездатних осіб та збільшенню надходжень до соціальних фондів.

На жаль, відсутність статистичних даних щодо чисельності та структури ВПО станом на 2022 р. не дає можливості оцінити фінансові наслідки наших рекомендацій. Водночас, якщо проаналізувати структуру ВПО за останніми офіційними даними (рис. 1), то видно, що в усіх регіонах в структурі ВПО переважали працездатні особи, крім Луганської та Донецької області, де питома вага пенсіонерів становила 72 % та 62 %, що можна пояснити тим, що в цих областях можна було переформувати пенсійні виплати без постійного перебування на підконтрольній Україні території.

Безумовним фактом є те, що певна категорія населення буде схильна до ексклюзиву та існування за рахунок базового рівня соціальної допомоги. Тому, окрім соціального захисту, важливим є розвиток заходів соціальної підтримки в Україні, які частково були згадані у попередніх авторських публікаціях [29].

Таблиця 3. Модель розрахунку соціальної допомоги працездатним ВПО

15—29 років	30—44 років	45 і більше
Компенсаційна складова		
СДк = 7 % від середньої заробітної плати за останні 6 місяців	СДк = 12 % від середньої заробітної плати за останні 6 місяців	СДк = 17 % від середньої заробітної плати за останні 6 місяців
Некомпенсаційна складова		
СДн = 17 % від ПМ для працездатних осіб	СДн = 12 % від ПМ для працездатних осіб	СДн = 7 % від ПМ для працездатних осіб
<i>Приклад розрахунку</i>		
Середня заробітна плата в Україні станом на січень 2022 р. = 14 577 грн [27]. Прожитковий мінімум станом на травень 2022 р. = 2481 грн [16].		
15—29 років	30—44 років	45 і більше
Компенсаційна складова		
СДк = 1020,39	СДк = 1749,24	СДк = 2478,09
Некомпенсаційна складова		
СДн = 421,77	СДн = 297,72	СДн = 173,67
Σ СД = 1442,16	Σ СД = 2046,96	Σ СД = 2651,76

Джерело: розробка автора (СДк — компенсаційна соціальна допомога; СДн — некомпенсаційна соціальна допомога; ПМ — прожитковий мінімум).

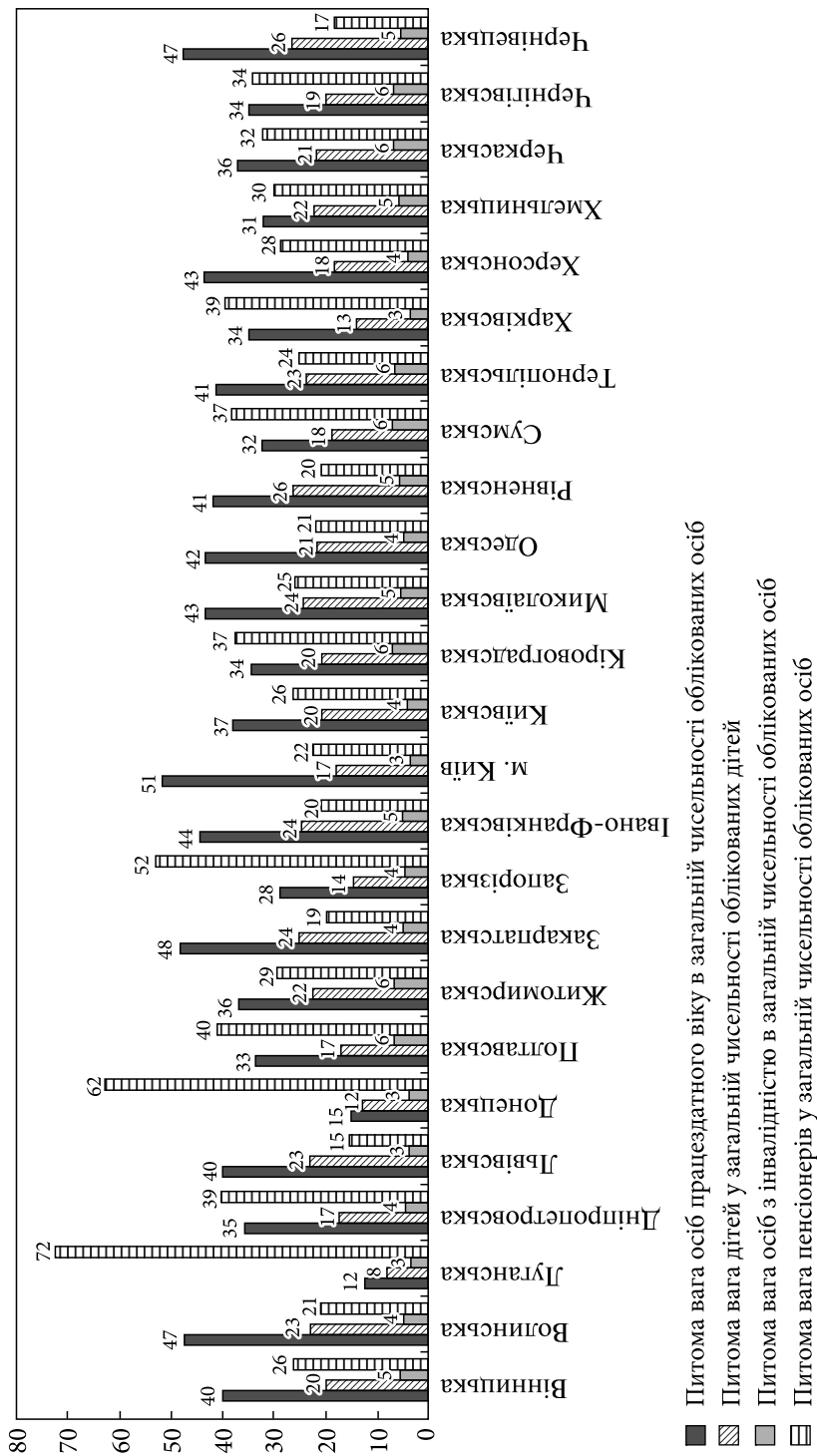
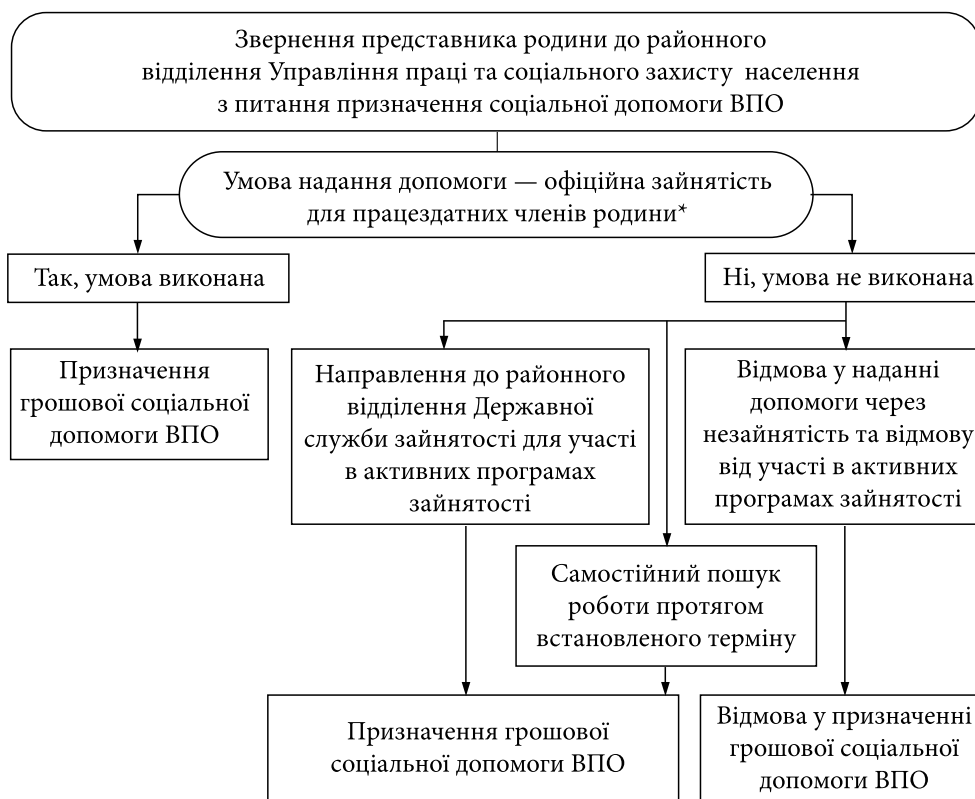

Рис. 1. Структура ВПО в регіонах України станом на 13 квітня 2020 р.
Джерело: побудовано за даними Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України [28].

Якщо повернутися до Постанови КМУ № 505, то однією з вимог отримання грошової допомоги була обов'язкова офіційна зайнятість, що, на наш погляд, є інклюзивним аспектом соціального захисту. Тобто працездатна особа працездатного віку для того щоб отримувати соціальну допомогу, має робити відповідні соціальні внески, що стимулює працювати в умовах формальної зайнятості та бути платником податків. Цілком справедливим є надання часу для пошуку роботи з подальшим обмеженням її розміру, про що було зазначено у п. 7 цієї постанови.

Так, на наш погляд, для працездатних осіб вимога щодо офіційної зайнятості є цілком доречною. Однак, якщо особа самостійно не змогла працевлаштуватися, то слід встановити наступну вимогу: якщо працездатна ВПО не може самостійно працевлаштуватися в межах офіційної зайнятості, то вона має право звернутися до регіонального центру Державної служби зайнятості України та брати участь в активних програмах зайнятості, та залучатися до суспільно-корисної діяльності. За участі в активних програмах зайнятості вона має право отримувати допомогу як ВПО. Оскільки можуть виникнути спірні питання щодо підходящого місця роботи у зв'язку з відсутністю підтверджень щодо зайнятості на невідконтрольній території України, для таких осіб може бути застосована редакція підходящої роботи відповідно до п. 2, 3, 4 ст. 46 Закону України «Про зайнятість населення» [12], а в умовах військового стану підходящою роботою може вважатися така робота, на яку є попит в умовах війни. Державна служба зайнятості також може розширити охоплення професійною підготовкою та перепідготовкою ВПО не тільки тих, хто має статус «безробітний», а й всіх охочих залучитися до суспільно-корисної діяльності. Варто створити умови щодо залучення до тимчасових та громадських робіт для ВПО з відповідними змінами у нормативно-правовому забезпеченні соціально-трудоваї інклюзії ВПО.

Доцільно зазначити, що ВПО може звернутися до Державної служби зайнятості України, яка за останні роки значно розширила коло послуг та було удосконалено умови надання таких послуг (див. Закон України «Про зайнятість населення» [12], Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» [30]), в пошуку роботи. Але попри те, що діють певні особливі умови для реєстрації ВПО в Державній службі зайнятості України, отримати статус «zareєстрований безробітний» може бути ускладнено. Враховуючи, що антитерористична операція триває вже більше 8 років і можливі варіанти, коли людина працювала на невідконтрольній території, а значить, це не відповідає нормам Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», то отримати такий статус та отримувати грошову допомогу вона не зможе.

Рис. 2. Інституційна взаємодія працездатних ВПО, Управління праці та соціального захисту та Державної служби зайнятості України щодо соціально-трудової інклюзії
 *Надання соціальної грошової допомоги працездатним ВПО враховує також інші фільтри, пов'язані з матеріальним добробутом, що відображено у попередній статті [24].
 Джерело: запропоновано автором.

Для забезпечення виконання умови офіційної зайнятості важливо створити механізм реалізації такої умови не тільки за рахунок самостійного працевлаштування, а й можливості участі в активних програмах зайнятості Державної служби зайнятості України. Схема взаємодії працездатних ВПО, Управління праці та соціального захисту й Державної служби зайнятості України за запропонованим авторським підходом наведена на рис. 2.

Надання соціальної грошової допомоги працездатним ВПО враховує також інші фільтри, пов'язані з матеріальним добробутом, що відображено у попередній статті [24].

Варто зазначити, що будь-яка система соціального захисту передбачає процес фільтрації, який включає визначення прав та можливостей участі та, відповідно, групу осіб, котра буде охоплена соціальною допомогою. Водночас система соціальної підтримки має бути ефективною з позицій виходу

значної чисельності осіб із стану бідності та нужденності й виходу зі стану бенефіціара. Тому механізм призначення та поновлення надання соціальної допомоги ВПО, на наш погляд, має діяти за принципами:

- властивість охоплювати вразливу та незахищену категорію осіб — ступінь охоплення;
- здатність зменшувати рівень бідності та нерівності;
- розвиток заходів соціальної адаптації;
- надання соціальної допомоги у поєднанні з програмами соціально-трудової інклюзії.

Такий підхід, безумовно, створить додаткове навантаження на Державну службу зайнятості України, але це є необхідною умовою при формуванні вимог надання допомоги, що відповідає соціальним нормам соціального захисту даних осіб та може розглядатись як перехідна рента для повної соціально-трудової інклюзії ВПО з подальшим виходом зі стану бенефіціара. Запропонований підхід до формування соціального захисту населення працездатного віку шляхом розвитку інституту соціально-трудової інклюзії сприятиме виходу з пастки бідності осіб, збільшенню зайнятості у формальному секторі економіки, що відповідає таким цілям програми «Глобальні цілі сталого розвитку 2015—2030»: подолання бідності, гендерна рівність, гідна праця та економічне зростання, скорочення нерівності [31]. Крім того, зміни щодо визначення підходящої роботи створить можливість до залучення населення до суспільно-корисної діяльності в умовах війни.

Висновки. Підсумовуючи наведене вище, варто сказати, що однією з важливих задач сьогодення є забезпечення соціального залучення та зниження рівня бідності ВПО. Як показують проведені дослідження, в Україні в системі соціального захисту ВПО недостатньо використано ресурси стимулювання працездатних бенефіціарів до суспільно-корисної діяльності. Подальша соціальна інтеграція ВПО потребує удосконалення системи соціального захисту, в т.ч. враховуючи трудові аспекти. Детальний аналіз нормативно-правового забезпечення соціального захисту працездатних ВПО показав можливості таких змін, що полягають у посиленні дії принципу соціально-трудової інклюзії. Запропонований підхід до розрахунку соціальної допомоги працездатним ВПО на основі прив'язки її розміру до прожиткового мінімуму та середньої заробітної плати є більш справедливим та стимулюючим аспектом офіційної зайнятості.

Особливої уваги заслуговує формування та розвиток програм виходу зі стану бенефіціара з розширенням функцій Державної служби зайнятості України. Слід зазначити, що шляхом соціально-трудового залучення вирішується проблема опортуністичної поведінки. Безумовно, цей напрямок дослідження охоплює й інший комплекс дій з удосконалення політики доходів, стимулювання створення робочих місць та підтримки зайнятості, що стане предметом наших наступних публікацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. 5,8 мільярдів гривень перераховано для виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам. 13 трав. 2022. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21823.html> (дата звернення: 24.05.2022).
2. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні. Опитування загального населення. Раунд 2. 1 квіт. 2022. *Міжнародна організація з міграції*. 10 с. URL: https://displacement.iom.int/sites/default/files/public/reports/IOM_Ukraine%20Displacement%20Report_R2_final_UKR.pdf (дата звернення: 04.05.2022).
3. Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення. URL: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf> (дата звернення: 15.03.2022).
4. Беззубко Л., Беззубко Б. Удосконалення нормативно-правового забезпечення вирішення житлової проблеми вимушених переселенців. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2019. Вип. 3 (42). С. 61—68. URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik_dums/2019/2019_03\(42\)/9.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik_dums/2019/2019_03(42)/9.pdf) (дата звернення: 14.03.2022).
5. Модернізація соціально-трудової сфери Донбасу: загрози та можливості: наукова доповідь / за ред. канд. екон. наук В. В. Близнюк; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування. НАН України». Київ, 2017. 136 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/sr/297.pdf> (дата звернення: 15.03.2022).
6. Непомнящий О. М. Теоретичні підходи до створення комплексної моделі надання допомоги внутрішньо переміщеним особам в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 1 (52). С. 1—6.
7. Балакірева О. М. Трудовий потенціал та рівень державної підтримки внутрішньо переміщених осіб (за результатами соціологічного дослідження «Оцінка потреб внутрішньо переміщених жінок та осіб похилого віку в Україні»). *Внутрішньо переміщені особи в Україні: реалії та можливості*: міжнар. наук.-практ. конф., 27 лют. 2015. URL: <http://ief.org.ua/?p=4562> (дата звернення: 25.03.2022).
8. Законодавче забезпечення реінтеграції тимчасово окупованих територій: здобутки та завдання. *Голос України*. № 200 (7700). 23 жовт. 2021. URL: http://www.golos.com.ua/article/349627?fbclid=IwAR2MFuOKa4latZGty_n4h3hh4Dy2Q8FwIBYsw3J55MOI Z1afL2vb18GN7n0 (дата звернення 26.03.2022).
9. Нойбург К., Кастонгей Дж., Ролен К. Системы социальной защиты населения и адресная социальная помощь: уроки европейского опыта. Высшая Школа Управления, г. Маастрихт. Маастрихтский Университет. 57 с. URL: <https://web.worldbank.org/archive/website01506/WEB/IMAGES/DENEUB-3.PDF> (дата звернення: 19.03.2022).
10. Постанова КМУ від 19 березня 2022 р. № 333 «Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися у період воєнного стану і не отримують щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-kompensaciyi-vitrat-za-timchasove-rozmishchennya-vnutrishno-peremishchenih-osib-yaki-peremistilisya-u-period-voennogo-stanu-i-ne-333> (дата звернення: 28.04.2022).
11. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 29.04.2022).
12. Закон України «Про зайнятість населення». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 29.04.2022).

13. Перегудова Т. В. Кризис национального рынка труда: стагнация и трудовая исчерпаемость. *Зеркало недели*. Вып. № 32, 31 авг. — 6 сент. 2019. URL: https://zn.ua/macrolevel/krizis-nacionalnogo-rynka-truda-stagnaciya-i-trudovaya-ischerpaemost-328530_.html (дата звернення: 28.03.2022).
14. Постанова Кабінету Міністрів України № 505 «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.05.22).
15. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.05.2022).
16. Держбюджет-2022: показники мінімальної зарплати і прожиткового мінімуму. URL: <https://www.budgetnyk.com.ua/news/9909-derjbyudjet-2022-pokazniki-mnmalno-zarplati-projtkovogo-mnmumu> (дата звернення: 30.04.2022).
17. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Socialni-zviti-.html> (дата звернення: 25.05.2022).
18. На допомогу по проживанню ВПО держава заплатила понад 5 мільярдів. *Економічна правда*. 7 трав. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/05/7/686758/> (дата звернення: 26.05.2022).
19. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.04.2022).
20. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження форми заяви про взяття на облік внутрішньо переміщених осіб» від 27.12.2016 № 1610. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0089-17#Text> (дата звернення: 28.04.2022).
21. Постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 № 214 «Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.05.2022).
22. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2022 № 363 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо виплат пенсії та грошової допомоги внутрішньо переміщеним особам та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.05.2022).
23. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.04.2022 № 457 «Про підтримку окремих категорій населення, яке постраждало у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.05.2022).
24. Перегудова Т. В. Охоплення соціальною допомогою внутрішньо переміщених осіб як критерій ефективності заходів адаптації. *Україна: аспекти праці*. 2016. № 7—8 (грудень). С. 43—50.
25. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 331 «Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.04.2022).

26. Международный опыт организации системы социальной помощи. На примере пяти стран. Москва, Международное бюро труда, 2004. 124 с.
27. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 28.04.2022).
28. Офіційний сайт Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. URL: <https://www.minre.gov.ua> (дата звернення: 23.05.2022).
29. Перегудова Т. В. Соціальна інклюзія як елемент соціальної політики: європейські уроки для України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*: зб. наук. праць. Одеса. Вип. 19. 2016. С. 98—102.
30. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття». Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text> (дата звернення: 25.04.2022).
31. Глобальні цілі сталого розвитку 2015—2030. UNDP Україна. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html> (дата звернення: 25.03.2022).

REFERENCES

1. 5.8 billion hryvnias were transferred to pay housing allowances to internally displaced persons. May 13, 2022. Official website of the Ministry of Social Policy of Ukraine. <https://www.msp.gov.ua/news/21823.html> [in Ukrainian].
2. Report on internal displacement in Ukraine. (2022). Survey of the general population. Round 2. April 1. International Organization for Migration. https://displacement.iom.int/sites/default/files/public/reports/IOM_Ukraine%20Displacement%20Report_R2_final_UKR.pdf [in Ukrainian].
3. Guidelines on internal displacement. <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf> [in Ukrainian].
4. Bezzubko, L., & Bezzubko, B. (2019). Improvement of regulatory and legal support for solving the housing problem of forced migrants. *State administration and local self-government*, 3 (42), 61-68. [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik_dums/2019/2019_03\(42\)/9.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik_dums/2019/2019_03(42)/9.pdf) [in Ukrainian].
5. Blyzniuk, V., Antoniuk, V., Halustian, Yu., & Huk, L. (Eds.). (2017). Modernization of the social and labor sphere of Donbas: threats and opportunities: scientific report. NAS of Ukraine. State institution «Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine». Kyiv, 136 p. <http://ief.org.ua/docs/sr/297.pdf> [in Ukrainian].
6. Nepomniashchyi, O. M. (2016). Theoretical approaches to the creation of a comprehensive model of assistance to internally displaced persons in Ukraine. *Theory and practice of public administration*, 1(52), 1-6 [in Ukrainian].
7. Balakireva, O. M. (2015). Labor potential and level of state support for internally displaced persons: (according to the results of the sociological study «Assessment of the needs of internally displaced women and the elderly in Ukraine»). *Internally displaced persons in Ukraine: realities and opportunities: International scientific and practical conference*, February 27. <http://ief.org.ua/?p=4562> [in Ukrainian].
8. Legislative provision of reintegration of temporarily occupied territories: achievements and tasks (2021). *Voice of Ukraine*, № 200 (7700). http://www.golos.com.ua/article/349627?fbclid=IwAR2MFuOKa4latZGty_n4h3hh4Dy2Q8FwIBYsw3J55MOIz1afL2vb18GN7n0 [in Ukrainian].
9. Neubourg, C., Castonguay, J., & Roelen, K. Social Safety Nets and Targeted Social Assistance: Lessons from the European Experience. Higher School of Management, Maastricht University.

- richt. Maastricht University. <https://web.worldbank.org/archive/website01506/WEB/IMAGES/DENEUB-3.PDF> [in Russian].
10. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine On approval of the Procedure for compensation of costs for temporary accommodation of internally displaced persons who moved during the period of martial law and do not receive monthly targeted assistance to internally displaced persons to cover living expenses, including payment for housing and communal services from March 19, 2022, № 333 (2022). Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-kompensaciyi-vitrat-za-timchasove-rozmishchennya-vnutrishno-peremishchenih-osib-yaki-peremistilisya-u-period-voyennogo-stanu-i-ne-333> [in Ukrainian].
  11. Law of Ukraine On Ensuring the Rights and Freedoms of Internally Displaced Persons from August 3, 2022, № 1706-VII (2022). Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> [in Ukrainian].
  12. Law of Ukraine On employment of the population from June 17, 2021 № 5067-VI (2021). Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> [in Ukrainian].
  13. Perehudova, T. V. (2019). Crisis of the national labor market: stagnation and labor exhaustion. *Mirror of the week*, 32. https://zn.ua/macrolevel/krizis-nacionalnogo-rynka-truda-stagnaciya-i-trudovaya-ischerpaemost-328530_.html [in Ukrainian].
  14. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On providing monthly targeted assistance to internally displaced persons to cover living expenses, including payment for housing and communal services from October 01, 2014, № 505 (2014). Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
  15. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On Some issues of payment of housing allowance to internally displaced persons from March 20, 2022, № 332 (2022). Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
  16. State budget-2022: indicators of the minimum wage and subsistence minimum (2022). <https://www.budgetnyk.com.ua/news/9909-derjbyudjet-2022-pokazniki-mnmalno-zarplati-projtkovogo-mnmumu> [in Ukrainian].
  17. Official website of the Ministry of Social Policy of Ukraine (2022). <https://www.msp.gov.ua/timeline/Socialni-zviti-.html> [in Ukrainian].
  18. The state paid more than 5 billion for housing assistance for IDPs (2022). *Economic truth*. <https://www.epravda.com.ua/news/2022/05/7/686758/> [in Ukrainian].
  19. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On accounting of internally displaced persons from January 10, 2014, № 509 (2014). Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
  20. Order of the Ministry of Social Policy of Ukraine On approval of the application form for the registration of internally displaced persons from December 27, 2016, № 1610. Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0089-17#Text> [in Ukrainian].
  21. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On Some issues of providing state social assistance and benefits during the period of martial law from March 07, 2022, № 214. Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
  22. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On amending some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine regarding the payment of pensions and cash assistance to internally displaced persons and recognition of certain resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine as no longer in force from March 25, 2022, № 363. Official website

- of the Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
23. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On support for certain categories of the population that suffered in connection with the military aggression of the Russian Federation against Ukraine from April 16, 2022, № 457. Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
  24. Perehudova, T. V. (2016). Social assistance coverage of internally displaced persons as a criterion for the effectiveness of adaptation measures. *Ukraine: aspects of labor*, 7-8, 43-50. [in Ukrainian].
  25. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine On approval of the Procedure for providing compensation to the employer for labor costs for the employment of internally displaced persons as a result of hostilities during martial law in Ukraine from March 20, 2022, № 331. Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
  26. International experience of the organization of social assistance system. On the example of five countries (2004). International Labor Office. Moscow [in Russian].
  27. Official website of the State Statistics Service of Ukraine (2022). <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
  28. Official website of the Ministry for Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine (2022). <https://www.minre.gov.ua> [in Ukrainian].
  29. Perehudova, T. V. (2016). Social inclusion as an element of social policy: European lessons for Ukraine. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Economics and Management series. Collection of scientific works*, 19, 98-102. Odesa [in Ukrainian].
  30. Law of Ukraine On mandatory state social insurance in case of unemployment from May 07, 2022 № 1533-III (2022). Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text> [in Ukrainian].
  31. Global Sustainable Development Goals 2015-2030. UNDP Ukraine. <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html> [in Ukrainian].
- Стаття надійшла до редакції журналу 05.05.2022.

T. V. Perehudova, PhD Economics, Senior Researcher, Associate Professor
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine
01011, Ukraine, Kyiv, Panasa Myrnoho Str., 26
E-mail: ptv_tat@ukr.net
ORCID: orcid.org/0000-0002-3093-6104

SOCIAL ASSISTANCE PROVISION TO DISPLACED PERSONS ON THE PRINCIPLE OF SOCIAL AND LABOR INCLUSION

The article is devoted to the issues of further social integration of internally displaced persons (IDPs) on the basis of institutional reduction of social exclusion of this category of the population, which requires improvement of legal regulation of their social protection by strengthening cooperation between such institutions as the State Employment Service of Ukraine. Overcoming the extractive nature of the national labor market requires social and labor inclusion, which involves the process of participation of employable citizens, including IDPs, in socially useful activities by forming a system of incentives for reintegration into the labor market and creating conditions for the realization of labor potential. In connection with these issues, there was a study of the legal framework for social protection

of IDPs in Ukraine which proposes a model for calculating social assistance to IDP workers in social and labor inclusion.

To achieve this goal, the following general and special methods are used: the method of theoretical generalization, systematic, dialectical method of scientific comprehension in the process of determining the approach to the provision of social assistance to IDPs; historical and logical analysis - in the study of social protection; comparative analysis, synthesis and generalization - in research on the practice of social support for the population to enter the labor market; methodological and functional analysis - to determine the directions of institutionalization of social protection of IDPs. Weaknesses in the procedure for providing financial assistance to able-bodied IDPs have been identified, including: artificial determination of the amount of financial assistance; the lack of correlation between the amount of financial assistance and social standards; the discrepancy between the amount of Unified Social Contribution paid by IDP staff, salaries and the amount of cash benefits. According to the author, the improvement of social assistance to IDP workers is possible by identifying two components: non-compensatory, which is tied to the subsistence level, and compensatory, which is tied to the amount of wages. This approach stimulates official employment and forms the preconditions for the development of social insurance in Ukraine.

Keywords: internally displaced persons, workers, social integration, social protection, social targeted assistance, effectiveness of social programs, social and labor inclusion.